

**ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA**

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-008-066

DERVIŠ-DEDO GAZIĆ

OBLASNA PARTIJSKA KONFERENCIJA U BANJOJ LUCI 1940.GODINE

L e g e n d a :

- 4 stranice mašinom kucanog teksta sjećanja Dede Gazića notirana u Arhivu 1.februara 1978.godine;
 - sjećanja autorisirana potpisom, a notirana u šest primjeka: po dva kod autora i u Arhivu, a po jedan u Muzeju Bos.krajine i Odбору edicije "Banja Luka u novijej istoriji" radi publikovanja;
 - SADRŽAJ SJECANJA: Zakasivanje i tok trajanja Oblasne partijske konferencije u Banjoj Luci početkom jeseni 1940.godine. Diskusije i izbor partijskog rukovodioca.
-

Memoarska gradja o radničkom
pokretu u Banjoj Luci.

Arhiv Bos. krajine D. Luka

ABK 209-008-068

DERVIŠ-DEDO GAZIĆ

OBLASNA PARTIJSKA KONFERENCIJA U BANJOJ LUCI 1940.GODINE

Negdje početkom jeseni, najvjerovatnije krajem septembra 1940.godine, susreo sam se kao i obično sa Muhamedom Kazazom. Vrijeme je bilo oblačno, više tmurno, a i dosta svježije. Budući da smo se često viđjali, skoro svakodnevno, nisam očekivao ništa posebno izuzev, možda, poziv na sastanak ili neki sindikalni dogovor. Kazaz me je pozvao u stranu i povjerljivo saopštio da kao delegat naše partijske ćelije treba da prisustvujem jednoj partijskoj konferenciji. Napomenuo je da će me o mjestu i vremenu održavanja naknadno obavjestiti. Bilo je to sve što mi je rekao.

U nepisanim pravilima ilegalnog rada nije bilo mjesta da postavljam bilo kakva pitanja. Da je trebalo da mi nešto više kaže on bi mi već rekao. Nije bilo potrebno da me podsjeća da je ova informacija veoma povjerljive naravi. Bio sam ponosan što sam baš ja odredjen da budem predstavnik naše partijske ćelije.

Jedno dva dana nakon toga došao je Kazaz i saopštio da se toga dana uveče održava konferencija. Saopštio mi je ulicu i broj kuće, a i opisao izgled da bih je lakše našao. Uzgred je dodao da je to kuća Karla Rojca. Ne sjećam se tačno u koji je tačno sat konferencija zakazana, mislim između sumraka i početka mraka. Znam samo da sam u sumrak tražio opisanu kuću. Karla Rojca poznavao sam od ranije, ali nisam znao gdje stanuje. Prema dobivenom opisu nije bilo nikakvih problema da nađem kuću. Premda je ulica bila pusta, ipak sam se osvrnuo prije ulaska u dvorište. U dvorištu me je sačekao Karlo Rojc i uveo u kuću. Ništa me nije pitao, vjerovatno već obavješten da i ja treba da prisustvujem. Jedino smo se tiho poz-

državili prije nego što smo zajedno ušli u sobu u kojoj se održavala konferencija. Bio sam posljednji koji je ušao jer poslije mene nisu pristizali drugi učesnici.

U polumraku sjedilo je jedno 15-18 drugova. Sjedili su na klupama i stolicama u jednoj skromnoj sobi iz koje je, koliko mi se čini, sklonjen krupniji namještaj ukoliko ga je i bilo. Prozori su bili zastrti po cijeloj površini, mislim dekom. Petrolejka je davala malo svjetla, tek toliko da se moglo vidjeti ili, bolje rečeno, nazirati. Fitilj na petrolejci bio je tako podešen da daje manje svjetla, vjerovatnije zbog potpunijeg zamračenja. Prestorija je bila puna. Osim Karla Rojca oni do mene bili su mi nepoznati drugovi. Koliko sam tada u polumraku mogao primjetiti, a i koliko se sada sjećam, bili su prisutni od Banjalučana Kasim Hadžić, Mirko Višnjić, Muhamed Kazaz, Djuro Pucar i, čini mi se, Ethem-Leda Karabegović. Od banjalučkih komunista mogla su tu biti prisutna još dvojica ili trojica, ali ne više. Među prisutnima nije bilo nijedne žene.

Sastankom su rukovođila dvojica, Mirko Višnjić i Djuro Pucar. Jedan od njih, mislim Mirko Višnjić, objasnio je zbog čega se održava ova partijska konferencija kao dogovor komunista o akcionom političkom djelovanju na području Bos. kraji- ne u svjetlu političke situacije u svijetu i u Jugoslaviji. Referent je na kraju napomenuo da se na ovoj konferenciji treba izvršiti izbor jednog rukovođioca, ali nije rečeno za koji partijski forum. Shvatio sam da se bira jedan komunista za neko više partijsko tijelo. Nije se radilo o izboru delegata za neki partijski skup, nego o izboru člana partijskog foruma.

Kratko i jezgrovito data je ocjena političke situacije u Jugoslaviji, bremenite ratnom opasnošću, a otežane vladinom politikom terora prema svemu onome što je napredno uz otvaranje širokog prostora za legalno djelovanje i razvijanje raznih reakcionarnih organizacija. Posebno je naglašeno jačanje revolta i revolucionarnih raspoloženja u redovima radnika i seljaka, svih onih koje režim eksploatiše, i da se u takvim društveno ekonomskim odnosima i političkoj klimi Partija mora još više politički angažovati u gradu i na selu.

Diskusija je bila više izvještajnog karaktera. Diskutanti nisu uopšte spominjali mjesto iz koga dolaze, već su

govorili o uspjesima i problemima s kojim se u političkom radu na terenu susreću. Oni koji su rukovođili sastankom sigurno su znali ko iz koga mjesta dolazi. Iz diskusije sam naslućivao da se govori o područjima Ljubije, Prijedora, Knežpolja i još nekih mjesta krajiškog područja. Iz diskusije bilo je jasno da su obrazovane partijske ćelije i u gradovima i u selima. O političkom radu u Banjoj Luci malo se diskutovalo jer je referent dao ocjenu toga rada. O političkom radu u gradu govorio je malo i Kasim Hadžić. O radu banjalučke partijske organizacije date su veoma povoljne ocjene, ali je istovremeno naglašeno da se dosta sektaši u pogledu prijema dobrih, aktivnih i političkih ^{provjerenih} radnika u KPJ.

Zatim se prešlo na izbore. Mislim da se radilo o izboru sekretara Oblasnog komiteta KPJ za Bos. krajinu. Siguran sam samo da se nije radilo o izboru delegata za neku partijsku konferenciju ili savjetovanje, već o izboru lica za neku partijsku funkciju.

Da bismo glasali, svi smo dobili četvrtaste kartice sa brojevima na nekom jačem, mislim kartonskom papiru. Ti kartoni sa brojevima zakačeni su bili na rever. Trebalo je glasati za jedan broj jer se imena uopšte nisu spominjala. Objašnjeno nam je da na dobivene cedulje treba da napišemo broj za koji glasamo. Problem je bio samo u tome što se većina međusobno nije poznavala. Nekolicina iz partijskog rukovodstva u Banjoj Luci poznavala je druge iz drugih mjesta Bos. krajine, ali ni oni sve jer su pojedinci dobivali zaduženja za kontakte samo sa određenim partijskim organizacijama. Međutim, nije bilo sigurno da su baš ovi sa kojima su banjalučki komunisti kontaktirali došli kao delegati. Ilegalni uslovi rada imali su svoju logiku održavanja partijskih konferencija ovakvog karaktera uz vođenje računa o posljedicama koje bi nastale u slučaju tađanje ili kasnije provale.

Kako bi nam olakšali glasanje, predloženo nam je da glasamo za jedan broj uz obrazloženje da se radi o provjerenom iiskusnom partijskom radniku sa takvim organizacionim sposobnostima da će uspješno izvršavati postavljene zadatke. Napisao sam predloženi broj i dao u kartonsku kutiju u koju su se stavljali glasački listići. Pošto nas je bilo malo, odmah je

izvršeno prebrojavanje i konstatovano da je jednoglasno izabran predloženi drug. Sa završetkom glasanja završena je partijska konferencija.

U toku trajanja konferencije niko iz sobe nije izlazio. Bila je samo jedna kraća pauza. Niko od ukućana u prostoriju nije ulazio izuzev Karla Rojca koji je bio prisutan kao delegat.

Na konferenciji nisu spominjane partijske organizacije u smislu imena mjesta, ali je iz diskusija delegata bilo vidljivo da se broj organizacija i ćelija sve više povećavao, a da ima veliki broj politički zrelih kandidata koje treba primiti. Stekao sam utisak da je u poslednjih godinu dana učinjeno mnogo na omasovljenju Partije i Skoja, a i da je intenziviran politički rad u strukovnim sindikatima raznih mjesta.

Po završetku rada negdje iza ponoći, jer je konferencija trajala negdje oko dva sata, a možda i neznatno više, napuštali smo kuću. Izlazilo se u razmacima pojedinačno. Prvo su jedan po jedan izlazili partijski rukovodioci. Poslije njih izlazili su pojedinačno delegati iz drugih mjesta, a na kraju mi iz Banje Luke. Ovakav redoslijed imao je svoje opravdanje, kao i pojedinačno izlaženje. Zbog svake eventualnosti trebalo je da partijski rukovodioci prvi izađu, a potom delegati iz drugih mjesta kao nepoznata lica banjalučkoj policiji. Zbog takvog pojedinačnog izlaženja odlaženje se ipak malo oteglo.

U toku trajanja ove partijske konferencije sigurno je postojalo obezbjeđenje. Najvjerovatnije je obezbjeđenje vršila banjalučka skojevska organizacija, oni koji su stanovali u tom kraju. Kontrolu prostora sigurno su vršili iz kuća i dvorišta jer nikog poznatog nisam primjetio na ulici, a u tom dijelu gradske periferije svako zadržavanje na ulici može izazvati podezrenje.

Još u toku noći vratio sam se kući pun utisaka. Išao sam okolišnim putem da ne bih nekoga susreo. Ne sjećam se šta sam pripremio kao izgovor što se u tim satima nalazim na ulici u slučaju da se susretnem sa agentom ili policijskom patrolom.

1. februar 1978.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-008-068

Đeravić
(Đeraviš Gazić)